

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Miljødirektoratet
(Att. FM Sør Trøndelag)
Postboks 5672 Sluppen

7485 Trondheim

Deres ref.
Vedtak hos FM STrlag

Deres kontaktperson

Vår ref.
2015/214-460.1

Vår kontaktperson
Morten Ree/Alv Ottar Folkestad

Dato
28.7. – 2015

Tillatelse til felling av skadegjørende kongeørn - Rissa kommune 25072015 – klage

Det vises til ovenfor nevnte tillatelse, gitt muntlig 25.07.2015 og bekreftet skriftlig i brev den 27.07.2015. Med henvisning til brevets siste avsnitt vil Norsk Ornitologisk Forening (NOF) benytte sin formelle adgang til å klage på avgjørelsen og med henvisning til begrunnelse gitt nedenfor, også be om at klagen gis oppsettende virkning på gitt tillatelse. Vi vil begrunne vår klage med følgende:

- 1. Fylkesmannen viser til de vilkår som etter rov-viltforskriftens § 12 skal være til stede for at det kan gis fellingstillatelse for enkeltindivider av kongeørn, nemlig at det er påvist at enkeltindivider forårsaker vesentlig skade og at fellingingen kan rettes mot identifiserte skadegjørere. I saksgjennomgangen opplyses det imidlertid at det ikke er påvist at det er ett enkeltindivid som står for den påviste skaden, og at det derfor heller ikke har vært mulig å identifisere en individuell skadegjører, eller kunne gi en vurdering av hvor vidt det er praktisk mulig å gjenkjenne et slikt individ i felt. Tvert om er det opplyst at det i det aktuelle beiteområdet er påvist flere, ikke antallsfestet, kongeørner i aktivitet. Vår oppfatning er derfor at det viktigste vilkår for å gi fellingstillatelse etter rov-viltforskriftens § 12 ikke er til stede.*
- 2. Fylkesmannen vurderer det videre som meget vanskelig å kunne gi fellingstillatelse i den form som nå er gitt, i perioden mai-juni fordi det ligger innenfor hekketiden for kongeørn, men at det nå er lettere fordi det antas at eventuelle unger er flygedyktige. Her bryter Fylkesmannen igjen med sine egne henvisninger til lovverket. Naturmangfoldlovens § 8 setter krav om at vurderinger og beslutninger om forvaltningstiltak skal bygges på kunnskap, og det kan konstateres at Fylkesmannen ikke kan ha den nødvendige kunnskap om kongeørnas hekketid og ungenes avhengighet av foreldrene. I tilgjengelig litteratur, der vi vil anbefale Jeff Watsons bok «The Golden Eagle» (andre utgave 2010) som en av de mest*

oppdaterte kunnskapskilder om kongeørn, blir ungenes avhengighet av foreldrene etter utflyging understreket. Først 75-85 dager (2,5-3 mnd) etter at de har forlatt reiret, er de uavhengige av foreldrene. Definisjon av hekketid må nødvendigvis inkludere også dette tidsrommet. Dermed må hensynet til eventuelle årsunger tillegges avgjørende vekt i en skadefellingssituasjon og de vilkår som må være oppfylt for at slik tillatelse kan gis. Dette er åpenbart ikke sikret.

3. *I sin vurdering av kongeørnas globale status henviser Fylkesmannen til artens samlede bestandssituasjon og dens rødlistestatus. Rødlistestatus i gjeldende versjon av norsk rødliste er kun en statistisk framskrivning av hvor vidt nåværende bestandstrend er stabil, positiv eller negativ og om arten står i fare for å dø ut innen gitte tidsrom. Det er viktig å ha klart for seg at dette ikke tar inn i seg behovet for forvaltningsmessige hensyn for de aktuelle arter. Derfor er det også nødvendig å minne om at kongeørna fremdeles er plassert på Bernkonvensjonens Appendiks II-liste over arter som skal være underlagt spesiell beskyttelse og at arten også er på på Bonnkonvensjonens liste II der Norge er forpliktet til internasjonalt samarbeid for bevaring av artene. I et underarts- og biogeografisk perspektiv er det således nødvendig å ta i betraktning at den norske kongeørnbestanden hører med til nominatunderarten, *Aquila chrysaëtos chrysaëtos*, som er avgrenset til Skottland, Norge, Skandinavia, Baltikum samt vestligste deler av Russland. Biogeografisk er underarten fordelt på to delområder, hvorav Skottland, Norge og Sverige utgjør det nordvest-europeiske fjellområdet. Etter de talloppgaver som foreligger, utgjør den norske kongørnbestanden alene nær halvparten av denne biogeografiske delbestanden. Dette vil nødvendigvis legge et ekstra ansvar på vårt land når det gjelder krav til ulike forvaltningstiltak for arten.*

Vi vil i det følgende utdype vår begrunnelse:

Kongeørna er en av de best studerte rovfuglartene på verdensbasis, og det foreligger en betydelig kunnskapsmengde om arten over det meste av dens utbredelsesområde, særlig fra Europa og Nord-Amerika, mindre for deler av Asia. Jeff Watsons monografi «The Golden Eagle», andre utgave fra 2010 vil være en sentral kunnskapskilde for arten. Referanselisten for denne siste utgaven omfatter 791 publikasjoner og understreker den kunnskapsmengde som er tilgjengelig for å vurdere arten som sådan, inklusive dens atferd og økologiske plassering, samt kongeørnas forhold til mennesker og deres aktivitet.

Det er i denne sammenheng avgjørende viktig også å bevisstgjøre den kunnskapsmengde som i perioden 1972 til i dag er innsamlet i vårt land når det gjelder kongeørnas status og dens rolle for tap av husdyr på beite. Dette faller helt inn i mønsteret som tegner seg også i global målestokk: Kongeørna er over alt innenfor sitt utbredelsesområde disponert for å jakte på klauvdyrarter, men konklusjonen fra systematiske studier er at dette er situasjonsbetinget og at slik jakt først og fremst blir trigget av hvor vidt ytre og indre faktorer hos beitedyrene gjør klauvdyrarter til et energiøkonomisk «lett» bytte. Det betyr at om kongeørn forårsaker forhøyet tap av dyr, har dette vist seg å være en indikasjon på en eller annen bakenfor liggende årsak i form av næringssvikt, sykdom, skade eller fysiske forhold. Som ledd i vurdering av forebyggende tiltak, som er en av betingelsene for at skadefelling skal kunne gis, må det derfor være viktig å få klarlagt hvor vidt slike «triggersituasjoner» er en del av årsaken

til forhøyet andel av kongeørnskader. Det går ikke fram av Fylkesmannens saksframstilling hvor vidt dette er inkludert i det såkalte «Midt-Norge-prosjektet». I denne sammenheng er det nærliggende å peke på at de tapsprosjenter som angis for det aktuelle beiteområdet, 20-30 % tap av lam, ikke merker seg ut i forhold til tilsvarende tapsforhold i andre kystområder eller kystnære områder i Norge med høy tapsprosent, hvor tapene ikke eksplisitt har vært knyttet til kongeørn eller andre rovdyr, men hvor det i en rekke prosjekter har vist seg å ha sammenheng med mineralmangel, parasitter, infeksjonssykdommer, flåttbårne sykdommer eller andre typer sykdommer som alveld. Vi merker oss at sistnevnte er påvist som egen dødsårsak i det aktuelle beiteområdet og meget vel kan være en aktuell trigger for kongeørnangrep, men vil etterlyse hvor vidt andre tilsvarende tapsfaktorer er studerte.

Vi merker oss videre at det pågående Midt-Norge-prosjektet benytter seg av Statens naturoppsyns (SNO) ansatte rovviltkontakter for påvisning av skader knyttet til radiomerkede dyr, naturlig nok etter som dette er en vel etablert organisering. Da finner vi det nødvendig å stille spørsmål om hvor vidt de ulike kontrollørene benytter samme og sammenlignbare kriterier for klassifisering av påviste skader. Dette ut fra det faktum fra rov-basens kadaverfunn at av de 28 kadaverregistreringene som er tilgjengelig i rovbasen, har 14 av 16 kontroller utført av en av rovviltkontaktene, konkludert med dokumentert kongeørnskade (alle 7 i 2015), bare ett vurdert som antatt og ett som usikkert, mens det for de øvrige 12 tilfellene utført av de tre andre rovviltkontaktene i området, er konkludert med 6 dokumenterte, 5 antatt og ett usikkert, altså markert mer usikkerhet i forhold til skadebildet hos de sistnevnte. Dette er et bilde som ikke er ulikt det generelle mønster om vi ser for rovbasens kadaverfunn landet under ett, at et fåtall rovviltkontakter står for en markert andel kongeørnskader, både klassifisert som «dokumenterte» tilfeller, og for de tre kategoriene for kongeørn samlet. Det synes derfor å være en utfordring for SNO å gå i dybden av slike mønster for å sikre seg at mønstrene er reelle og ikke et resultat av ulik vurdering av dokumentasjonskriterier hos de ulike rovviltkontaktene. Dette vil nødvendigvis også være en utfordring som fylkesmennene må forholde seg til over for krav og vilkår som skal stilles for å kunne gi skadefellingstillatelse.

Vi merker oss avslutningsvis at Fylkesmannen i sin saksvurdering flere ganger benytter benevnelsen «teoretisk» fordeling av tap gjennom beitesesongen. Da er det viktig å ha klart for seg at dette ikke er «teorier», men påviste tap forårsaket av kongeørn, innsamlet gjennom ulike prosjekter og studier, ikke minst gjennom dokumentasjonsordningen fra 1987 til dags dato og utført først av fylkesmennene, deretter av SNO. I et slikt perspektiv finner vi det mer relevant å sette fokus på hvorfor og eventuelt finne fram til bakenfor liggende årsaker til at registreringene fra Rødsjø beiteområde 2014 og 2015 så markert avviker fra den kunnskap som er samlet inn andre steder, både i vårt land og i øvrige deler av verden. I den sammenheng er det også et poeng å sette fokus på at undersøkelser i USA konkluderer med at kongeørnskade på lam i det alt vesentlige blir forårsaket av ikke kjønnsmodne fugler, evt. av ikke-hekkende voksne fugler, mens de som gjennomfører hekking, har et innebygd (og logisk) valg av byttedyr som dels står i forhold til ungenes næringsbehov fra klekking og gjennom oppveksten, altså gjennomgående små til mellomstore byttedyr (<0,5-1 kg) i første del av ungeperioden og mellomstore byttedyr (0,5-2 kg + evt kadaverrester) i siste del av ungeperioden, åpenbart styrt av energiøkonomisk utbytte og av behov for å kunne transportere bytte til reiret (max vekt 2-2,5 kg). Derfor er lam, selv nyfødte av norsk kvit sau, lite regningssvarende bytte for hekkende kongeørner. Så vidt vi kjenner til, har ikke tilsvarende studier vært systematisk gjennomført hos oss, men erfaringsmateriale fra reirbesøk og hekketidsstudier i vårt land gir generelt og logisk nok et bilde som i all hovedsak samsvarer med de amerikanske studiene.

Konklusjon:

Ut fra dette er det vår klare konklusjon at Fylkesmannen i Sør-Trøndelags vurdering må være i strid med de betingelser som må være til stede for å gi skadefellingstillatelse etter rovviltforskriftens § 12. I tillegg mener vi bestemt at generelle vurderinger og konklusjoner i saksgjennomgangen blottlegger en grunnleggende kunnskapsmangel hos Fylkesmannen og at konklusjonen om skadefellingstillatelse er bygget på vesentlige feilslutninger og mangler. Derfor må beslutningen omgjøres, i hvert fall til helt sentrale forhold er klargjort, evt. dokumenterte. Dette ikke minst fordi denne type beslutninger naturlig vil skape presedens for tilsvarende problemstillinger andre steder.

Kongeørn er en av de globalt sett best studerte rovfuglene, og det foreligger betydelig kunnskap særlig fra Nord-Amerika, men også fra Skottland og Skandinavia (se Jeff Watson «The Golden Eagle» fra 2010). Dette gjelder også kongeørn som potensiell skadegjører på småfé og tamrein. I Norge foreligger et betydelig materiale fra 1987 til dags dato i Rovbasen. Ingen studier konkluderer med kongeørn som viktigste tapsfaktor for småfé eller tamrein, og arten står i de aller fleste studiene for mindre enn 3-4 % av produksjonspotensialet (fødte lam/kalver) og i snitt betydelig mindre enn dette, jamfør igjen Jeff Watson (2010).

For Norsk Ornitologisk Forening

Morten Ree, organisasjonskonsulent

Mobil: 481 77 973